

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح تأسیس دانشگاه جامع امام خمینی (ره)»

طرح موضوع

طرح تأسیس دانشگاه جامع امام خمینی (ره) که با امضای ۵۶ تن از نمایندگان مجلس شورای اسلامی ارائه شده است به یک هدف عمده یعنی «ایجاد بستری مناسب برای تبلور اندیشه‌های حضرت امام خمینی (ره)» معطوف است. طرح‌دهندگان بهترین روش برای تحقق این هدف را تأسیس دانشگاهی دولتی براساس تفکرات حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری و ایجاد الگویی برای دانشگاه اسلامی و گسترش علوم بر پایه دین مبین اسلام عنوان کرده‌اند که حسب مورد می‌تواند در سایر شهرهای کشور و یا خارج از کشور دارای شعبه باشد.

ارزیابی کارشناسی

طرح یاد شده را از سه منظر متفاوت می‌توان ارزیابی کرد:

الف) محتوایی

محتوای طرح یاد شده به دلایل زیر نمی‌تواند اهداف مقرر شده در طرح یعنی ایجاد الگویی برای دانشگاه اسلامی براساس تفکرات حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری را تحقق بخشد:

۱. ایجاد یک دانشگاه براساس تفکر حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری در گام اول نیازمند استخراج شاخص‌های یک دانشگاه مطلوب از تفکرات ایشان، سپس تبدیل شاخص‌ها به دستورالعمل‌ها و الگوی عملی است. بنابراین منطقاً ایجاد دانشگاه با هدف یاد شده مستلزم انجام مقدمات مربوط است که شواهد نشان از عدم انجام چنین فرآیندی دارد.

۲. پرواضح است که در صورت انجام مقدمات یاد شده، هیچ الزامی وجود ندارد که آن الگوی عملی صرفاً در یک دانشگاه جدیدالتأسیس به کار گرفته شود، بلکه با توجه به رسالت دانشگاه‌ها در نظام جمهوری اسلامی، بایسته است که همه دانشگاه‌ها از الگوی یاد شده تبعیت کنند. خصوصاً اگر به این نکته توجه شود که اساساً بحث دانشگاه اسلامی یک بحث محتوایی است و گرنه به لحاظ شکلی دانشگاه جدیدالتأسیس لزوماً نمی‌تواند ساختاری متفاوت از دانشگاه‌های موجود داشته باشد. ضمن اینکه فلسفه گنجاندن دروس عمومی در برنامه‌های درسی دانشگاهی، نهادینه کردن اخلاق و ارزش‌های اسلامی و انسانی است و به این لحاظ با استفاده از این امکان می‌توان افکار و اندیشه‌های حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری را ترویج کرد.

۳. درحال حاضر بیش از ۲۴۰۰ دانشگاه، واحد دانشگاهی و مؤسسه آموزش عالی و پژوهشی در اقصی نقاط کشور به انجام فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اشتغال دارند که متجاوز از ۹۰ درصد از این مراکز دانشگاهی، فعالیت خود را بعد از پیروزی انقلاب اسلامی آغاز کرده‌اند.

در این حال پذیرش طرح تأسیس دانشگاه جامع امام خمینی (ره) به منظور تبلور اندیشه‌های حضرت امام خمینی (ره) بدان معنی است که دانشگاه‌ها و دیگر مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی کشور، با گذشت ۳۲ سال از پیروزی انقلاب اسلامی در این طریق گام برنداشته‌اند و یا احیاناً موفق نبوده‌اند. حال آنکه اهمیت

نام دفاتر:

مطالعات اجتماعی

مطالعات فرهنگی

مطالعات برنامه و

بودجه

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۱۰۱۰۸۶۳

تاریخ انتشار:

۱۳۹۰/۴/۶

موضوع ایجاب می‌کند که این مهم از مجرای همه دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی دنبال شود و دانشگاه‌های بزرگ کشور با توجه به امکانات و منابعی که در اختیار دارند در این زمینه پیشگام باشند.

اما اگر دانشگاه‌های بزرگ و با سابقه‌ای همچون دانشگاه تهران، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه علامه طباطبایی و... نتوانسته‌اند در این زمینه توفیق حاصل کنند، باید عملکرد آنها مورد بررسی قرار گیرد و نقاط ضعف برنامه‌های مربوط و موانع موجود بر سر راه تحقق این هدف، که از بدو پیروزی انقلاب اسلامی محور تمامی برنامه‌های آموزشی و فرهنگی کشور بوده است، شناخته شود. بی‌جهت نیست که ماده (۷) برنامه پنجم توسعه «بهره‌گیری مناسب از ظرفیت [همه] دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و پایان‌نامه‌ها دوره‌های تحصیلات تکمیلی» را به منظور زنده و نمایان نگه‌داشتن اندیشه دینی و سیاسی و سیره عملی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری و برجسته کردن نقش آن به عنوان یک معیار اساسی در تدوین الگوی توسعه (اسلامی - ایرانی) به دولت تکلیف می‌کند. با این اوصاف محدود کردن این وظیفه به دانشگاه جدیدی که خواهد در آینده در شهر خمین تأسیس شود، محدود و محصور کردن اندیشه‌های حضرت امام خمینی (ره) و منفک کردن دیگر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی کشور از پرداختن به این وظیفه ملی است.

ب) اجرایی

بدون تردید اتخاذ هرگونه سیاست و یا قانونگذاری جدید باید با توجه به امکانات و واقعیت‌های اجرایی انجام شود. طرح مورد بحث به دلایل زیر از این زاویه نیز محل ایراد است:

۱. براساس راهبردهای کلان آموزش عالی کشور، دانشگاه‌های علوم پزشکی زیر نظر وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌های غیرپزشکی زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قرار دارند، اما تکلیف دانشگاه پیشنهادی به دلیل جامع بودن دانشگاه (همه رشته‌ها را دربرمی‌گیرد) از این نظر مشخص نیست.
۲. براساس استانداردهای موجود در حوزه آموزش پزشکی تأسیس رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی نیازمند وجود بیمارستان‌های (آموزشی) در شهر محل تأسیس دانشگاه است، در صورتی شهر خمین از این نظر فاقد بیمارستان‌های کافی است.
۳. با توجه به محدودیت دولت برای کمک به دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی از محل اعتبارات عمومی، افزایش تعداد دانشگاه‌های دولتی به کاهش سهم اعتبارات دانشگاه‌های موجود از محل اعتبارات عمومی و نهایتاً به کاهش کیفیت دانشگاه‌ها خواهد انجامید. حال آنکه تحقق اهداف سند چشم‌انداز ایجاب می‌کند که دانشگاه‌های موجود از اعتبارات کافی برخوردار باشند.
۴. به دلیل گسترش نامتوازن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در شرایط فعلی برخی از واحدهای دانشگاهی با کمبود دانشجو روبرو هستند. بنابراین تأسیس دانشگاه‌های جدید نیازمند امکان‌سنجی است. حال آنکه شواهد نشان از آن دارد که این مهم انجام نشده است. ضمن اینکه با بررسی اجمالی می‌توان دریافت که ایجاد یک دانشگاه جدید در جایی که دسترسی آسان به دانشگاه‌های سه استان کشور (که دارای حدود یک‌سوم جمعیت دانشجویی کشور هستند) وجود دارد، از توجیه لازم برخوردار نیست (استان مرکزی با ۱۰۹۴۰۳ دانشجو، ۲/۲۷ درصد کل دانشجویان کشور و رتبه نهم در این زمینه، استان تهران با ۶۳۳۷۸۴ دانشجو، ۱۹ درصد دانشجویان و رتبه اول و استان اصفهان با ۲۴۳۴۵۴ دانشجو، ۷/۲۶ درصد دانشجویان و رتبه دوم). بنابراین تأسیس دانشگاه در مکان یاد شده بر تراکم مؤسسات موجود آموزش عالی در این منطقه می‌افزاید.

ج) مسائل قانونی

علاوه بر موارد پیش‌گفته طرح مذکور با برخی از قوانین در تعارض است و با برخی از قوانین همسو نیست. اهم این موارد به شرح زیر است:

۱. ماده (۳) طرح اشاره به دولتی بودن دانشگاه دارد. در ماده (۵) نیز بر اولویت تأمین مالی از طریق اعتبارات عمومی تأکید شده است. تأمین اعتبارات از ناحیه دولت بدون در نظر گرفتن منبع آن، مغایر با اصل هفتادوپنجم قانون اساسی است.

۲. ردیف ۱ بند «الف» ماده (۲۰) قانون برنامه پنجم دولت را مجاز به تأمین هزینه سرانه تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز کشور از طریق دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و... کرده است. بنابراین اگر تأسیس دانشگاه متناسب با نیازهای کشور نباشد که براساس آمارهای موجود نیست (زیرا با توجه به جمعیت دانشجویی موجود نیز نسبت بیکاران دانشگاهی بیش از دو برابر بیکاران غیردانشگاهی و بیش از ۲۵ درصد است)، براساس بند یاد شده دولت تکلیف و امکاناتی برای تأمین اعتبارات دانشگاه‌های جدیدالتأسیس نمی‌تواند داشته باشد، به خصوص که اصل سی‌ام قانون اساسی هم به مقوله تأمین نیروی متخصص مورد نیاز کشور تا سرحد خودکفایی اشاره دارد.

۳. بندهای «۵» و «۷» ماده (۷) از این جهت که برای مقام معظم رهبری تعیین تکلیف کرده است، مغایر با اصل پنجاه و هفتم قانون اساسی ارزیابی می‌شود.

۴. ماده (۱۰) طرح با ماده (۵) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت که اشعار می‌دارد «پرداخت هرگونه وجهی توسط وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی، شرکت‌های دولتی موضوع ماده (۲) این قانون، به دستگاه‌های اجرایی به‌عنوان کمک یا هدیه به‌صورت نقدی و غیرنقدی بجز در مواردی که در مقررات قانونی مربوط تعیین شده یا می‌شود و مبالغی که به دانشگاه‌های دولتی و احداث خوابگاه‌های دانشجویی دولتی، مؤسسات آموزش عالی، فرهنگستان‌ها و بنیاد ایران‌شناسی، طرح‌های تحقیقاتی جهاد دانشگاهی و حوزه‌های علمیه و آموزش و پرورش و سازمان تربیت بدنی ایران و سازمان بهزیستی کشور و کمیته امداد امام خمینی (ره) و شهرک‌های علمی و صنعتی فناوری و تحقیقاتی و اورژانس و پروژه‌های بهداشتی و ورزشی روستایی پرداخت می‌گردد، ممنوع است» مغایر است.

۵. طرح یاد شده به دلیل اینکه بند «۲۴» مصوبه جایگاه اهداف و وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی، تصویب اساسنامه دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی را در صلاحیت شورا دانسته است، می‌تواند شبیه مغایرت با قانون اساسی را به‌وجود آورد.

نتیجه‌گیری

با توجه به موارد پیش‌گفته، طرح یاد شده نه تنها اهداف مورد نظر را محقق نمی‌سازد که حتی با امکانات و واقعیت‌های اجرایی آموزش عالی کشور همخوانی ندارد. مضاف بر آنکه با بسیاری از قوانین موجود مغایرت دارد. بنابراین تصویب طرح مذکور توصیه نمی‌شود.